

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีข้อมูลเชิงปริมาณเป็นส่วนประกอบ เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ถือต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนดังนี้

1. โรงเรียนเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การตรวจสอบข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การนำเสนอข้อมูล

1. โรงเรียนเป้าหมาย

ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้โดยเจาะจง (Purposive Study) โดยเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

1. โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ครู 177 คน นักเรียน 3,045 คน
2. โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ ประกอบด้วย ครู 168 คน นักเรียน 2,600 คน
3. โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย ประกอบด้วย ครู 146 คน นักเรียน 1,783 คน
4. โรงเรียนหอพระ ประกอบด้วย ครู 105 คน นักเรียน 1,451 คน

เหตุผลที่เลือกโรงเรียนดังกล่าว เนื่องจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ทุกโรงเรียนมีการเตรียมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่จะมีการประกาศใช้ในปี พ.ศ.2545 และโรงเรียนกาวิละวิทยาลัยมีการพัฒนาโรงเรียนจนได้รับการรับรองในด้านมาตรฐานระบบการจัดสิ่งแวดล้อม (ระบบ ISO 14001) ในการดำเนินงานของโรงเรียนดังกล่าวนี้ มีกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมมาก จึงน่าจะส่งผลให้การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพประสบผลสำเร็จได้โดยไม่ยาก

2. เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือ 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แบบสำรวจ ด้านการจัดการในโรงเรียน แบ่งเป็น

ตอนที่ 1 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน

ตอนที่ 2 ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม

ตอนที่ 3 ด้านความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน

ตอนที่ 4 ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน

ตอนที่ 5 ด้านบริการสุขภาพในโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ตามตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (ภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา, 2539, หน้า 116 - 118)

ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและนักเรียนของแต่ละโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ครู 122 คน นักเรียน 340 คน

2. โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ ครู 118 คน นักเรียน 331 คน

3. โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย ครู 108 คน นักเรียน 316 คน

4. โรงเรียนหอพระ ครู 85 คน นักเรียน 305 คน

ลักษณะคำตอบของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ให้พิจารณาข้อความว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับใด มีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	ได้	5	คะแนน
มาก	ได้	4	คะแนน
ปานกลาง	ได้	3	คะแนน
น้อย	ได้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ได้	1	คะแนน

การแปลความหมาย แต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยคิดคะแนนของแบบสอบถาม คิดจากค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามแต่ละคน ซึ่งมีความหมายดังนี้

1.00 - 1.49 คะแนน หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำมาก

1.50 - 2.49 คะแนน หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำ

2.50 - 3.49 คะแนน หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

3.50 - 4.49 คะแนน หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับสูง

4.50 - 5.00 คะแนน หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับสูงมาก

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์

เป็นการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ให้ข้อมูลในด้านนโยบายในการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่จะรวบรวมข้อมูลไว้เป็นคำถามที่เฉพาะเจาะจงแบบปลายปิด และมีคำถามปลายเปิดไว้ให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ได้แก่ ข้อมูลนโยบายทั่วไปของโรงเรียน นโยบายทางด้านสุขภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบาย

2. แบบสังเกต

ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นวิธีการสังเกตโดยตรง โดยไม่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์และผู้ร่วมกิจกรรมรู้ว่ากำลังถูกสังเกตอยู่ โดยใช้วิธีการสังเกตลักษณะนี้ก่อนเข้าดำเนินการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสำรวจสภาพทั่ว ๆ ไปของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อม สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของครูและนักเรียน ลักษณะกิจกรรม รวมทั้งสังเกตขณะดำเนินการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

3. แบบสนทนากลุ่ม

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน และครูโรงเรียนละประมาณ 3 กลุ่ม ๆ ละ 8 - 10 คน แยกเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างละ 1 กลุ่ม เป็นอย่างน้อย และครู 1 กลุ่มเป็นอย่างน้อย ประเด็นในการสนทนาประกอบด้วยการสนทนาเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านกระบวนการเรียนการสอน และด้านบริการสุขภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ เพื่อจะได้ทราบเป็นเบื้องต้นถึง การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน
2. นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามมาประกอบการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นจริงที่สุด
3. มีการสังเกตในทุกขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การตรวจสอบข้อมูล

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อความครบถ้วน ครอบคลุมในเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจน โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลทุกครั้งที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีวิธีเก็บตรวจสอบข้อมูลดังนี้ (อคิน รพีพัฒน์ และคณะ, 2536, หน้า 103)

ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลบุคคล สถานที่ เวลาที่ต่างกัน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแหล่งข้อมูลบุคคล สถานที่ เวลาที่ใช้ให้หลากหลายออกไป เพื่อตรวจสอบว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกันอย่างไร ถ้าหากว่าข้อมูลที่ได้มาเหมือนกันหรือซ้ำ ๆ กัน ผู้วิจัยถือว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้และเป็นข้อมูลจริง แล้วจึงบันทึกข้อมูลไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละโรงเรียนแยกจากกัน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากอุปสรรคหรือปรากฏการณ์ที่พบเห็น แล้วทำการวิเคราะห์ควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลในภาคสนามทุกครั้ง การตรวจสอบความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ความสอดคล้องของเหตุและผลในแต่ละประเด็นความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันของข้อมูลแต่ละช่วง นำมาสรุปประมวลผลแต่ละประเด็นตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดูความสมบูรณ์ของข้อมูลนั้นว่า สามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วนแล้ว นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยาย (สุวิทย์ สมบัติ, 2540, หน้า 57)
3. ข้อมูลที่เป็นแบบสอบถาม จะวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยข้อมูลทั่วไปจะนำมาคำนวณหา ค่าความถี่ ร้อยละ และนำข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนมาคำนวณหาความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล เป็นการนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์รวมทั้งการสรุปว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านใดบ้างที่เชื่อให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ การอภิปรายถึงมีสาเหตุอะไรทำให้เกิดมีการดำเนินงานเหล่านั้น อะไรเป็นปัจจัยเกื้อหนุน และใครมีบทบาทในการดำเนินงานดังกล่าว พร้อมทั้งเสนอข้อเสนอนี้สำหรับโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ต้องการจะดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และข้อเสนอนี้สำหรับการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพครั้งต่อไป